

ב"ה

שבת סליחות

השבת היחידה שנקראת על שם דבר שנעשה במוצאי שבת

יש שבתות שנקראים בשמות מיוחדים שמבדילים אותם משאר השבתות. וכן בנוגע ליום השבת קודש זה, שנקרא בשם "שבת סליחות" (כמובא גם בשיחת כבוד קדושת מורי וחמי אדמו"ר הידועה¹ אודות סדר ההנהגה בליובאוויטש בחודש אלול, וימי ההכנה לראש השנה, שהיה באופן מיוחד ונעלה כו', ושם נזכר גם אודות סדר ההנהגה ב"שבת סליחות").

ובענין זה יש חידוש - שיש בו גם שקלא וטריא בנוגע להלכה - לגבי שאר השבתות שנקראות בשם מיוחד:

בדרך כלל נקראים ימי השבת על שם פרשיות התורה, כמו שבת בראשית, נח וכו'. ויש גם שבתות שנקראים על שם ההפטרה, כמו "שבת שובה", שלכמה דעות² נקראת על שם התחלת ההפטרה: "שובה ישראל"³, וכן "שבת חזון" וכו'. והנקודה המשותפת בכל שמות אלו - שהם ענינים השייכים ליום השבת עצמו.

ואילו בנוגע ל"שבת סליחות" יש חידוש בדבר - שיום השבת נקרא על שם התחלת אמירת הסליחות (לא ביום השבת קודש עצמו, אלא) במוצאי שבת.

ולכאורה יש בזה שאלה על פי הלכה - כי, כאשר יום השבת נקרא על שם ענין שאינו ביום השבת עצמו, אלא לאחר השבת, נמצא, שענינו של יום השבת נעשה טפל לגבי ענין שיהיה לאחרי זה בימות החול.

¹ לקו"ד ח"א קטז, ב ואילך.

² ראה לקו"ש ח"ד ע' 144. וש"נ.

³ הושע יד, כ.

ואין זה דומה לשבת מברכים החודש, כי, אף שראש חודש הוא לאחרי השבת, בימות החול (או ביום השבת שלאחריו), ולא ביום השבת עצמו, הרי ברכת החודש הוא ענין בפני עצמו שנעשה ביום השבת עצמו. וכידוע⁴ שכללות הענין דברכת החודש קשור עם קידוש החודש על פי הראיה על ידי בית דין, שלאחרי שנתבטל, תיקנו לברך את החודש ביום השבת שלפניו, "יום הכניסה" (שכולם באים לבית-הכנסת), בתור זכרון לקידוש החודש. ונמצא, שברכת החודש, שהיא כעין קידוש החודש, היא ענין בפני עצמו שנפעל ביום השבת עצמו, ולא בתור הכנה לימות החול; מה שאין כן "שבת סליחות", שנקרא כן רק בגלל אמירת הסליחות במוצאי שבת, ולכאורה אין זה שייך ליום השבת עצמו.

ועל כרחך צריך לומר, שאף שאמירת הסליחות היא לאחרי השבת, הרי זה קשור עם יום השבת עצמו, כדלקמן. ובהקדם הטעם לאמירת הסליחות לכל הפחות במשך ארבעה ימים, - שלכן יש שינויים בנוגע לשבת סליחות, שכאשר ראש השנה חל ביום חמישי בשבוע (או ביום השבת⁵), אזי שבת סליחות הוא השבת שלפני ראש השנה, כיון שיש ארבעה ימים לאמירת הסליחות: אבל כאשר ראש השנה חל בהתחלת השבוע (ביום שני או שלישי), שאז אין ארבעה ימים בין שבת לראש השנה, אזי שבת סליחות היא השבת שלפני זה⁶ - כדאיתא באחרונים⁷, שזהו בדוגמת ארבעה ימי ביקור לפני הקרבת הקרבן.

ואף שענין הקרבנות ישנו בכל ימות השנה - הרי "בכל הקרבנות נאמר⁸ והקרבתם, ובראש השנה נאמר⁹ ועשיתם, שיעשה אדם עצמו קרבן בראש השנה [ועל דרך פירוש רבינו הזקן¹⁰ במה שכתוב¹¹ "אדם כי יקריב מכם קרבן", דלכאורה "הוה ליה למימר מלת מכם קודם כי יקריב, היינו, אדם מכם כי יקריב" - שהקרבן הוא מכם, היינו, שהאדם צריך להקריב את עצמו], ולהכי צריך ארבעה ימים לביקור מפני המומין", במשך ארבעת ימי הסליחות.

אך על פי זה צריך להבין: כיון שענינם של ימי הסליחות הוא ביקור מפני המומין כדי שיוכל אדם לעשות עצמו קרבן בראש השנה - כיצד יכול להיות הביקור על ידי האדם עצמו, בה בשעה שהקרבן הוא (לא דבר הזולת,

⁴ ראה לקו"ש ח"ט ע' 187 ואילך. וראה גם תו"מ חמ"ח ע' 259. וש"נ.

⁵ אבל לא ביום ששי, כהכלל "לא אד"ו ראש" (רמב"ם הלי קידוה"ח רפ"ז. טושו"ע או"ח סתכ"ח).

⁶ שו"ע או"ח סתקפ"א ס"א בהגהה.

⁷ עטרת זקנים לשו"ע שם.

⁸ אמור כג, ח ואילך. פינחס כח, יט ואילך.

⁹ פינחס כט, ב.

¹⁰ לקו"ת ויקרא ב, ב ואילך.

¹¹ ויקרא א, ב.

כמו הקרבנות של כל השנה, אלא) האדם עצמו, היפך פסק המשנה¹² "כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו", והיפך הכלל¹³ "אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים"¹⁴?

והביאור בזה - שענין זה נעשה על ידי "שבת סליחות":

ביום השבת - אין אומרים סליחות ויודוי כו'¹⁵, כי, ענינו של יום השבת הוא תענוג, כמו שכתוב¹⁶ "וקראת לשבת עונג", ואילו אמירת סליחות ויודוי הוא ענין של צער, כיון שנזכר על עניני חטאים כו'.

אך עדיין צריך להבין: כאשר יש ענין שתחילתו קשור עם צער, אבל בסופו של דבר מביא לידי תענוג, הרי זה מותר בשבת. וכפי שמצינו ש"מותר להתענות תענית חלום בשבת .. כיון שנפשו עגומה עליו בשביל חלומו אם לא יתענה, ואם יתענה בטוח הוא שיקרע גזר דינו, אם כן הרי התענית הזוה תענוג הוא לו"¹⁷.

ולכאורה, כן הוא גם בנדון דידן, שכיון שאין לך תענוג גדול יותר מאשר סליחה מחילה וכפרה על החטאים, היו צריכים להתיר אמירת סליחות ויודוי ביום השבת?

והביאור בזה - שהסיבה לכך שאין אומרים ויודוי בשבת היא לפי שיום השבת עצמו הוא ענין התשובה, "שבת אותיות תשב"¹⁸, שפועל בעצמו את ענין הסליחה ומחילה כו'.

ועד שמצד ענין השבת נעשה גם ענין התשובה באופן נעלה יותר - כפי שמצינו במאמר של רבינו הזקן (שנדפס בהקדמה לסליחות)¹⁹ פירוש נפלא בענין "לך הוי' הצדקה ולנו בושת הפנים"²⁰, ש"בושת הפנים" ("בושת אותיות שבת"²¹) אינו מצד חטאים ועוונות חס ושלום, - שהרי אצל בני ישראל לא שייך ענין של חטא, כי, להיותם "נצר מטעי מעשה ידי להתפאר"²², הנה כשם שאצל הקב"ה נאמר²³ "לא יגורך רע", כן הוא גם אצל

¹² נגעים פ"ב מ"ה.

¹³ ברכות ה, ב. וש"נ.

¹⁴ כ"ק אדמו"ר שליט"א דיבר בהזדמנויות שונות אודות "בעיה" זו ופתרונה. מלבד המשך שיחה זו, ראה גם: 1. מכתב כללי ממוצש"ק ח"י אלול תש"ל. אגרות מלך ח"א עמ' ע' ואילך (עי' ביטול וקבלת עול). 2. שיחת ו' תשרי תשמ"ב. התועדויות תשמ"ב ח"א עמ' 51 ואילך (עי' שיתוף עוד משהו בחשבון נפש).

¹⁵ ראה רמב"ם הל' תפלה ספ"ה. וראה גם שער הכולל פל"ו ס"ב וס"ו. וש"נ.

¹⁶ ישע' נח, יג.

¹⁷ שו"ע אדה"ז או"ח סרפ"ח ס"ג. וש"נ.

¹⁸ תורת נתן (למהת"ש) בסופו. יפ"ת לב"ר ספכ"ב. וראה תניא אגה"ת ספ"י.

¹⁹ מאמרי אדה"ז — אתהלך לאזניא ס"ע ר ואילך.

²⁰ דניאל ט, ז.

²¹ מאמרי ארה"ז שם ס"ע רב.

²² ישע"י ס, כא.

²³ תהלים ה, ה.

בני ישראל, "חלק אלקה ממעל ממש"24, "בני בכורי ישראל"25, "בנים אתם לה' אלקיכם"26, ו"עמך כולם צדיקים", ו"מלאים מצוות כרימון"27 (ועל אחת כמה וכמה אלו שלמעלה מדרגא זו). וכל ענין היצר הרע כו', כפי שמבאר אדמו"ר האמצעי28 שזהו כמשל ה"קניגא", השחוק שעושים לפני שרים ומלכים כו', הנה בני ישראל הם למעלה מכל זה - אלא אדרבה - מצד הקירוב, ש"כל הקרוב יותר . . יתבייש יותר מעצמותו כו'", ומתבטל לגמרי.

וכללות הענין בזה - שביום השבת נמצא יהודי במעמד ומצב נעלה יותר, כפי שהוא מצד נשמתו, ש"גם בשעת החטא היתה באמנה אתו יתברך"29

וכדאיתא בירושלמי30 שאפילו עם-הארץ אינו משקר בשבת, והיינו, שאף על פי שלפני ולאחרי השבת יכול לשקר, ועד שהתורה אינה סומכת עליו בגלל שמשקר, הנה בבוא יום השבת קובעת התורה שאינו משקר, וזאת - לא בגלל שיודע אודות דברי הירושלמי... אלא אדרבה: בירושלמי מסופר שהמציאות היא שעם הארץ אינו משקר בשבת מצד טבעו!

[אלא שאף על פי כן יש אצל יהודי ענין הבחירה (שהיא למעלה מכל הענינים), ומצד הבחירה יש ביכלתו לשקר (אף שמצד טבעו אינו משקר)31. ועל דרך שאומרים "על חטא שחטאנו לפניך ביצר הרע", היינו, שמגרים את היצר הרע לעשות דברים כאלו שמצד עצמו לא היה רוצה לעשותם]32.

וזהו גם הטעם שאין דנין בשבת33, לפי שביום השבת אין ענין של דינין כו', כפי שמבאר הצמח צדק בספר המצוות שלו34 בענין "לא תבערו אש"35, וכמאמר36 "וכל דינין מתעברין מינה", שזהו מאמר ב"תורת אמת"

---

24 תניא רפ"ב.

25 שמות ד, כב.

26 פ' ראה יד, א.

27 חגיגה בסופה. וש"נ.

28 תו"ח תולדות ד"ה ויתן לך פ"י ואילך. שעה"ת ח"א כ, ד ואילך. ועוד.

29 תניא ספכ"ד.

30 דמאי רפ"ד.

31 ראה גם תו"מ חל"ז ע' 195. וש"נ.

32 ראה גם תו"מ חמ"ו ע' 308 הערה 109. וש"נ.

33 ביצה לו, ב.

34 דרמ"צ פח, ב ואילך.

35 ויקהל לה, ג.

36 זח"ב קלה, ריש ע"ב.

שניתנה מ"אלקים אמת"³⁷, והרי שם אלקים מורה על ענין הדין והצמצום³⁸, והיינו, שגם שם פועלים שלאמיתתו של דבר אין ענין של דין, כי אם ענין של סליחה מחילה וכפרה.

ועל פי זה יש לבאר גם הענין ד"שבת סליחות" - שענין ה"סליחות" (שהוא ענין הביקור ממומין במשך ארבעה ימים) הוא דוקא מצד המעלה של יום השבת:

לולי מעלת יום השבת - לא היה יכול להיות ענין הביקור (לא רק מצד נפש הבהמית, אלא) אפילו מצד נפש האלקית, בגלל ש"אין חבוש מתיר עצמו", דקאי גם על הנפש האלקית שהיא במעמד ומצב ד"חבוש", כיון ש"רשע מכתיר את הצדיק"³⁹ (כפי שמבאר כבוד קדושת מורי וחמי אדמו"ר במאמר ד"ה ברוך הגומל לחייבים טובות דחג הגאולה⁴⁰, בענין "חבוש בבית האסורים"); ורק מצד מעלת יום השבת - יכולה להיות לאחרי זה אמירת הסליחות, שהוא ענין הביקור כו'.

וזהו גם הטעם שהתחלת אמירת הסליחות היא במוצאי שבת דוקא (דלכאורה, מצד ענין הביקור ארבעה ימים יכולים להתחיל אמירת הסליחות ארבעה ימים לפני ראש השנה, ולא דוקא במוצאי שבת), ובזה גופא מדגישים את ענין המנוחה דשבת, כלשון הפיוט: "במוצאי מנוחה קדמנוך תחילה" - כי, דוקא מצד מעלת השבת, שיש בו ענין המנוחה, וכמאמר רבותינו ז"ל⁴¹ "נהר סמבטיון יוכיח", ש"ביום השבת שוקט ונח", מנוחה מן הגיהנם⁴², ומכל הענינים הבלתי-רצויים, נמשכת הנתינת-כח לאמירת הסליחות.

ועל ידי זה נעשה שלימות ענין הכפרה כו', וכמבואר בתניא⁴³ שלא זו בלבד ש"נמחל לו לגמרי . . ואין מזכירין לו דבר וחצי דבר ביום הדין כו'", אלא עוד זאת, שנעשה "מרוצה וחביב לפניו יתברך כו'", וכדברי הרמב"ם⁴⁴ שנעשה "אהוב ונחמד קרוב וידיד", ומוסיף⁴⁵ לבאר מעלת הבעל תשובה ש"צועק ונענה מיד, שנאמר⁴⁶ והיה טרם יקראו ואני אענה, ועושה מצות ומקבלין אותן בנחת ושמחה, שנאמר⁴⁷ כי כבר רצה האלקים את מעשיך,

³⁷ ירמ' יו"ד, יו"ד.

³⁸ ראה זח"ג סה, א. ועוד. תניא שעהיוה"א רפ"ו. ובכ"מ.

³⁹ חבוקק א. ד.

⁴⁰ סה"מ תרפ"ז ע' רטז.

⁴¹ סנהדרין סה, ב ובפרש"י

⁴² ראה זח"ב רג, ב. ובהנסמן בנצו"ז שם אות ו. וראה גם סנהדרין שם ובפרש"י.

⁴³ אגה"ת פ"ב.

⁴⁴ הלי' תשובה פ"ז ה"ו.

⁴⁵ שם ה"ז.

⁴⁶ ישעי' סה, כד.

⁴⁷ קהלת ט, ז.

ולא עוד אלא שמתאווים להם, שנאמר⁴⁸ וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות" – בבית המקדש השלישי ש"בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבוא משמים"⁴⁹, "ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו . . . כמצות רצונך כמו שכתבת עלינו בתורתך"⁵⁰, בביאת משיח צדקנו, שיגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, בעגלא דידן.

קטע משיחת ש"פ תבא, כא אלול, רשימת השומעים בלתי מוגה.

תו"מ ה'תשכ"ה ח"ג עמ' 439 ואילך.

---

⁴⁸ מלאכי ג, ד.

⁴⁹ פרש"י ותוס' סוכה מא, סע"א. ועוד.

⁵⁰ נוסח תפלת מוסף דיו"ט. וראה תו"ח ר"פ ויחי. ובכ"מ.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח זוגותו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צביה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה